

MENSA

číslo 4/2017

ČESKÁ DRUŽICE VZLUSAT-1

VĚZNI A VZDĚLÁNÍ
Jaké jsou možnosti?

LETY DO MINULOSTI
ZA HISTORIÍ ODĚVU

ČESTNÉ UZNÁNÍ
prof. Ing. **JIŘÍMU DRAHOŠOVI**, DrSc., dr. h. c.

MARTIN SEDLÁČEK
„Neumím zjednodušovat,
ale naučil jsem se to skrývat.“

Vážení čtenáři,

vítám vás u srpnového čísla časopisu Mensa.

Toto číslo přináší řadu změn – a na první pohled nejpatrnější z nich je pravděpodobně nový formát. Doufám, že nová podoba časopisu vás zaujme a že díky ní pro vás bude obsah časopisu ještě atraktivnější.

Mění se i role šéfredaktora – po deseti letech na této pozici střídám Tomáše Kubeše. Ráda bych mu poděkovala za všechnu práci, kterou za ty roky na časopise odvedl, i za veškerou pomoc, kterou mi při přebírání časopisu poskytl.

Právě protože časopis v této chvíli prochází změnami, je ideální okamžik pro vás, vaše nápady, připomínky a doporučení. Napište mi a dejte mi vědět, zda se vám nová podoba časopisu líbí, co v časopise postrádáte, jakým směrem by se měl ubírat a co všechno můžeme udělat pro jeho zkvalitnění. S vaší pomocí můžeme vydávat takový časopis, který vás bude bavit číst.

Srpnové číslo již tradičně jako každé dva roky přináší zprávy o výsledcích voleb a valné hromady, tentokrát doplněné rozhovorem s novým předsedou Mensy ČR Martinem Sedláčkem.

Kromě zpráv o fungování Mensy vám ale nabídne i několik zajímavých článků z oblasti vědy – o nové české družici VZLUSAT-1, o spletitých cestách zkoumání historie oděvů či o tom, jaké možnosti vzdělávání mají čeští vězni – i obvyklé reakce a pozvánky na akce. A opět máte možnost zaluštit si – ať už půjde o Sudoku-k, hlavolamy Genono nebo rozmisťování mrakodrapů na plán města.

Přeji vám příjemné chvíle strávené s časopisem, poklidný konec léta a těším se na vaše reakce.

Zuzana Kořínková
zuzana.korinkova@mensa.cz
+420 776 288 979

| 12 |

Rozhovor:

Martin Sedláček

"Mensané by se měli více zapojit i do krátkodobých projektů a více ovlivňovat život v tomto státě."

| 14 |

VZLUSAT-1

2 kostky plné technologií na oběžné dráze Země

| 16 |

Globální svět a komunikace

"How are you", nebo raději "Kiel vi fartas"?

| 18 |

Vězni a vzdělávání

| 20 |

Pozvánky a kalendář akcí

| 24 |

Reakce na akce

| 30 |

CEITEC – výzkum mozku a lidské mysli

"Propojují zde lékařské, biologické nebo fyzikální disciplíny s psychologií, antropologií, ekonomii nebo hudební vědou."

| 32 |

Lety do minulosti a zase zpátky

"Pan profesor z žertu prohodil, že by bylo hezké doplnit můj text modelem. Asi nečekal, že půjde o model šatů 1:1."

| 34 |

Jak se importuje jugger

"Do dvou dnů byl z malého sousedského turnaje turnaj s mezinárodní účastí."

| 36 |

V anglické škole

Proč jsem tam

Historické okénko

| 37 |

Hlavolamy Genono

| 38 |

Bystřilna

| 40 |

Mensa World Journal

EMAG

- stojí to vůbec za to?

| 42 |

Řádková inzerce

| 43 |

Adresář

Nová kancelář v Praze

mensa
obsah

Tvořme a zdokonalujme časopis společně!

Pište články

Víte něco zajímavého a chcete se o to podělit s ostatními? Pusťte se do toho!

Pište komentáře

Zaujala vás něčím mensovní akce, chcete vyjádřit své nadšení, ale do dlouhého článku se pouštět nechcete? Napište krátký komentář!

Prostě jen pište

Moc rádi píšete, ale nenapadá vás o čem? Rádi pro vás najdeme téma.

Doporučujte

Máte nápad na báječné téma na článek, ale na samotné psaní si netroufáte nebo nemáte čas? Dobrý článek nemusí být jen prací jednotlivce – napište nám a vytvoříme ho společně!

Překládejte

Narazili jste v časopise některé zahraniční Mensy na článek, který by mohl zajímat i ostatní? Uvítáme váš překlad.

Fotťe

Máte pěknou fotku z mensovní akce? Fotíte rádi a chtěli byste některou svou fotku otisknout? Máte skvělou fotku na obálku časopisu? Dejte nám vědět!

Hodnoťte

Zajímají nás vaše nápady, připomínky a postřehy. Co podle vás v časopise chybí? Co je v něm navíc? Co by šlo udělat lépe? A co se naopak povedlo? Napište nám.

Zapojte se i vy!

NOVÁ RUBRIKA DĚTI DĚTEM

Členové a členky Dětské Mensy,
synové a dcery členů Mensy „dospělé“
**pomozte nám vytvářet
novou dětskou rubriku!**

Začínáme s ní už v říjnovém čísle.

Máte nápad, co by v rubrice nemělo chybět?
Chcete si zkusit napsat článek o něčem,
co vás zajímá a baví?
Napište nám!

A protože v říjnu už nějakou tu chvíli
budete zpátky ve škole,
pro říjnové číslo vypisujeme téma

Jaká je nejlepší škola, kterou si dokážeš představit?

- V čem je jiná než ta, do které chodíš ty?
- Které předměty se v ní vyučují? A které naopak ne? Nebo se v ní učí jen jeden předmět? Který?
- Od kolika hodin se do školy chodí a kdy se jde domů?
- Jaké děti do ní chodí a jací učitelé v ní vyučují?
- Jak vypadá a co všechno v ní je?

Svoje příspěvky (krátké, delší, psané i kreslené)
nám posílejte do 13. září na e-mailovou adresu
redakce@mensa.cz

foto Zuzana Kořínková

Rozhovor **Martin Sedláček**

Zuzana Kořínková, zuzana.korinkova@mensa.cz

Nový předseda Mensy ČR

■ *Martine, jaké jsou tvé zájmy a koníčky?*

Je jich mnoho, tak alespoň ty nejdůležitější v chronologickém pořadí: četba, sběratelství, hádanky a hlavolamy, matematika, jízda na kole, technologie, fyzika, vesmír, české filmy, binární počítače, algoritmy a Mensa.

■ *Máš nějaký nesplněný sen? Chystáš se si ho splnit?*

Zhlédnout všechny české filmy, které byly natočeny. Plním si ho intenzivně, i když vím, že se mi to nikdy nepovede.

■ *Čím se v současné době zabýváš profesně?*

Aktuálně se živím jako IT architekt, to je vlastně situace, kdy nahlížím na celý svět počítačů a vybírám pro zákazníky to, co potřebují. Málokdy je to ovšem tak krásné, jak bych si to představoval, většinou to narazí na rozpočet, schopnosti nebo rychlost rozvoje technologií.

Potkat Martina Sedláčka na některé mensovní akci nebývá problém – patří k jednomu z neaktivnějších členů. Podílí se na projektu Supporting Gifted Children for the Future, společně s manželkou Evou a dalšími dobrovolníky intenzivně pracuje na zavedení efektivního systému přípravy a evidence úloh do Logické olympiády, je zapojený do úprav mensovního intranetu, byl členem organizačního týmu tří celostátních setkání v řadě – a samozřejmě je také nově zvoleným předsedou Mensy České republiky. Jaký je, co má na Mense nejraději a čeho by chtěl docílit během svého funkčního období?

Že se budu zabývat počítači mi bylo jasné asi tak v roce 1982, když v časopise Logika v kostce vyšel papírový počítač, který byl mimochodem mým prvním osobním počítačem. Pak, ať už jsem dělal cokoliv, vždy to směřovalo více či méně k počítačům.

Podle citátu od G. B. Shawa „Kdo to umí, ten to dělá. Kdo to neumí, ten to učí.“ jsem od 90. let školil v oblasti IT cokoliv, o co byl zájem, a tak to v dnešní době mohu celkem snadno používat ve své současné práci.

■ *Který kus hardware máš nejraději a proč zrovna 3D tiskárny?*

Je pravda, že 3D tiskárny jsou zrovna na výsluní mého zájmu, ale pokud bych to kvantifikoval, tak by určitě zvítězil binární procesor. 3D tiskárny, které jsem si postavil nebo i navrhnul a zkonstruoval, jsou vlastně CNC stroje, s kterými jsem si hrál už na fakultě (FSI ČVUT). Je to spojení několika mých koníčků (technologie, počítače, algoritmy, matematika, fyzika). Když se k tomu přidá i cenová dostupnost konstrukčních dílů, není co dodat. V první fázi mne zaujala technologie tisku samotná, později jsem k tomu přidal i nějaké to praktické využití, teď to mám spíš

jako nástroj pro tvorbu pomůcek, hraček a nástrojů. Tuším v této oblasti velký potenciál, ale technologie CNC (FDM) asi i nadále zůstane spíš v oblasti hobby a domácího příležitostného používání.

■ *Jednou jsi mi povídal historku o tom, jak jsi se v první třídě naučil slabikovat při čtení, i když jsi sám už četl plynule, abys udělal radost paní učitelce, která slabikování vyžadovala... Měl jsi někdy se svojí inteligencí problém, nebo jsi měl štěstí spíš na podobné úsměvné zkušenosti?*

Už v první třídě jsem celkem záhy pochopil, že ostatním (až na výjimky) vše trvá déle, a dokázal jsem se zabavit sám. Postupem času byla moje zábava často odměněna poznámkou, ale naštěstí to nikdy netrápilo ani mne, ani mé rodiče. Jen je mi s odstupem času líto, že jsem často do svých zábav zapojil svého tehdy nejlepšího kamaráda, kterému čas trávený mimovýukovou aktivitou chyběl pro získání dobrých známek.

Většinou mi to nijak nepřekáželo, při předmětech, kde se dalo logické uvažování použít, jsem ho úspěšně aplikoval, a v ostatních, zvláště tam, kde se muselo memorovat, jsem

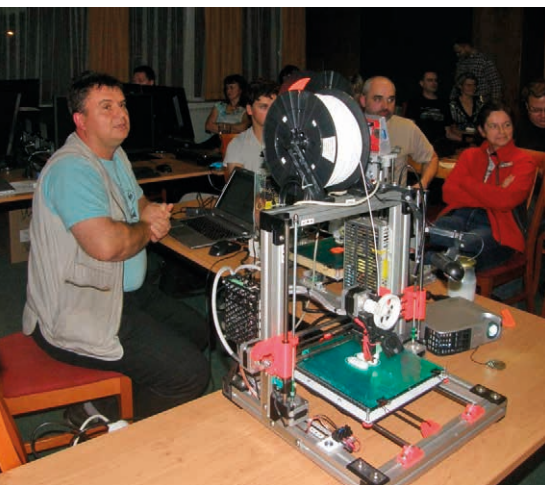

foto Jiřina Vlková

to uhrával na slušný průměr. Mimo školu jsem se spíš snažil nevyčínat a používal jsem své výhody jako tajné zbraně. Bylo to dané dobou (rok 1989 jsem prožil ve třetím ročníku na ČVUT), jakékoliv vybočení ze standardu nebylo žádoucí.

■ Do jaké míry jste ovlivňovali směřování vlastních dětí při výběru školy?

Snažili jsme se, aby si něco našli sami, a jen jsme jim poskytli potřebné informace pro rozhodování. Jediné, na čem jsme trvali, byla maturita – dnešní společnost je nastavena tak, že bez ní je člověk tak trochu odstaven na vedlejší kolej.

■ Poslední rok jsi zapojený do projektu Future, který se zaměřuje na školení ředitelů základních škol v problematice nadaných dětí a jejich specifických potřeb. V čem ty osobně vidíš jeho největší možný přínos pro nadané děti na základních školách?

Důvod, proč jsem se zapojil byla vzpomínka na má školní léta a na spolužáka, který byl asi také nadaný, ale na rozdíl ode mě ve škole trpěl. Vidím hlavní přínos v tom, že projekt může takovým dětem pomoci.

■ A kdybys se měl popsat jedinou větou – jaká by to byla?

Neumím zjednodušovat, ale naučil jsem se to skrývat.

■ Máš pocit, že tě zvolení do funkce předsedy už teď nějak ovlivnilo?

Určitě, musel jsem se smířit s tím, že už nebudu dělat jen to, co mě v Mense baví, ale hlavně to, co je potřeba.

■ Co tě vlastně přimělo nechat se otestovat a vstoupit do Mensy?

První testy do Mensy jsem dělal kdysi na nějaké IT konferenci v roce 1994 (tuším že to bylo ve Frankfurtu), kde byly jako doprovodný program, výsledek si pamatuji, ale na papíře jsem ho nedostal. Pak jsem nějak neměl potřebu to řešit znovu – až do doby, kdy se mi kolega svěřil, že by ho zajímalo, jaké má IQ, a tak jsme vyrazili spolu – já jako morální podpora. Prošli jsme oba a vstoupili do Mensy. To bylo před 11 lety.

foto Zdeněk Falář

■ Byl jsi aktivní hned od začátku svého členství, nebo jsi měl nějaké „mrtvé období“?

Nebyl jsem aktivní, zpočátku jsem navštěvoval jen valné hromady, poprvé v roce 2007, aktivně jsem se začal zapojovat až od roku 2013. Proč? Asi proto, že až na celostátním setkání na Rusavě mi došlo, jak úžasné společenství lidí Mensa je. Díky Ivo (Berčíková), že jsi mě jet na Rusavu přesvědčila.

■ Jaký byl tvůj první aktivní kontakt s Mensou?

Moje první zapojení v Mense je úsměvné, bylo to na valné hromadě a pomáhal jsem tam kopírovat nějaké papíry k volbám do MI a pak je třídil. Myslím, že to bylo v roce 2008 ještě na Budánci, ale jistý si tím nejsem. První mensovní exkurze, které jsem se účastnil byla do JE Temelín v roce 2010 a organizoval ji Tomáš Kubeš.

■ Proč ses začal zapojovat jako dobrovolník?

Je přeci samozřejmé, když pro tebe někdo něco udělá zcela dobrovolně a nezištně, že pak uděláš to samé. A navíc dobrovolnická práce na akcích Mensy má z mého pohledu smysl.

■ Která mensovní akce ti ulpěla nejvíc?

Mám silné zážitky z většiny akcí, ale nejvíc na mne zapůsobila exkurze do CERNu (2013, Iva Berčíková, Tomáš Kubeš), kam jsem se vždy chtěl podívat, ale až mensovní akce mi ukázala, jak je to v Mense vlastně snadné.

■ Co máš na Mense ty osobně nejradší?

Nejlepší je potkávat se s lidmi, kteří jsou tak různorodí, a získávat inspiraci. Skvělou příležitostí jsou celostátní setkání, kde člověk potká tolik lidí a vlastně skoro s každým si má co říct.

■ Jediným objektivním jednotícím prvkem mensanů je inteligence. Pozoruješ ale i nějakou jinou vlastnost, kterou mají všichni společnou?

Řekl bych, že je to tolerance, nikde jinde ve větších skupinách jsem ji v takové míře nepozoroval.

■ Na co může podle tebe být česká Mensa hrdá?

Určitě na to, jak se daří pořádat tak velké množství různorodých akcí. Díky tomu jsou zapojeny všechny věkové kategorie, což ve zbytku světa není vždy samozřejmost.

■ Kde vidíš prostor pro zlepšení jejího fungování?

Zarazilo mne, jak často se při přípravě akcí pracuje neefektivně a jak často se rutinní věci provádějí ručně a namáhavě. Rád bych tyto procesy zefektivnil nebo i zautomatizoval, případně přenesl na administrativu. Doufám, že to přinese i více času a volnosti organizátorům akcí, který se pak projeví na kvalitě i kvantitě. Tento přístup už jsem částečně aplikoval na provoz organizace Logické olympiády a domnívám se, že to přináší očekávaný efekt.

Další oblastí je například organizace celostátních setkání, kde by změny mohly přinést pozitivní efekt a kde je i zájem tato zlepšení použít.

A stále máme velké procento „spících“ členů, rád bych je probudil a dal jim prostor se zapojit.

■ Vidíš už nějakou cestu, jak je probudit?

Zatím jediný způsob, na který jsem přišel, je ten, který fungoval na mne. Nalákat na zajímavé téma, ukázat, že zapojit se je snadné, a vytvořit prostor pro aktivní zapojení. V tuhle chvíli se již snažím o přípravu několika témat z oblasti nových technologií a určitě rád uvítám další nápady i z jiných oblastí.

■ S množstvím neaktivních členů pravděpodobně souvisí i nízká volební účast...

Celkem chápu, že volí jen aktivní členové, jen bych rád, kdyby příští volební období byla účast dvojnásobná a průměrný věk Rady nebyl o dva roky větší než letos.

■ Jako oficiální cíl Mensy je stanovené „využití inteligence ve prospěch lidstva“. Jak si myslíš, že by ho česká Mensa měla naplňovat?

Mensa se již hodně angažuje v oblasti práce s nadanými dětmi, což je činnost, která se zúročí v dlouhodobém horizontu. Osobně se domnívám, že by se mensané měli více zapojit i do krátkodobějších projektů a více ovlivňovat život v tomto státě. Je to ale citlivé téma a najít vhodnou apolitickou formu nebude snadné.

Děkuji za rozhovor a přeji, aby tvé příští dva roky ve funkci předsedy byly co nejuspěšnější.

foto Zdeněk Falář

GLOBÁLNÍ SVĚT a komunikace

Martin Dokoupil, M.Dokoupil@email.cz
Zuzana Kořínková, korinkova.zuzana@email.cz

S odchodem Británie z EU se v médiích objevila otázka možné změny jednacímho jazyka EU. Může ale některý jazyk reálně ohrozit pozici angličtiny jako současné světové lingvy francy? Jaká je historie univerzálních dorozumívacích jazyků, proč se tolik prosadila právě angličtina a nedokázal by některý jazyk naplnit naše potřeby lépe než ona?

Od skřeků k latině

Nutnost komunikace vyvstala s vývojem lidské rasy před 302 000 lety. Probíhala zřejmě nejprve formou skřeků, později se ale začaly vyvíjet různé gramatické jevy – z jednotného čísla se vyvinulo množné (a u indoevropštiny dokonce i dvojné číslo), u jazyků obecně došlo k vývoji řady slovesných tvarů a u indoevropštiny i 8–9 tvarů pádových.

Toto rozrůžňování jednoduchých jazyků vedlo k tomu, že jednotlivé skupiny lidí byly nuceny volit při styku s jinou skupinou lidí „lingua franca“, tedy vzájemně srozumitelný jazyk, kterým budou komunikovat. Současně s rozvojem písma, písařů a nutnosti překladatelů se tento problém objevoval již od Sumeru (zápis prvního dochovaného literárního díla Epos o Gilgamešovi).

Na území Evropy roli „prvního jazyka“ plnila starořečtina, latina (ta se časem rozrůžnila v jazyky románské, ale stále zůstává platným státním jazykem ve Vatikánu), následně se o něco více prosazovaly portugalština, španělština, francouzština, němčina a ze slovanských jazyků ruština.

Jak vznikalo skloňování?

Ke vzniku všech mluvnických pádů nedošlo současně – jednotlivé tvary se vyvíjely postupně podle potřeb uživatelů jazyka. V češtině (i jiných indoevropských jazycích) můžeme mluvit o následujícím pořadí dle vzniku:

1. pád (žena, muž)
5. pád (ženo! muži!)
4. pád (ženu, muže)
2. pád (ženy, muže)
6. pád (ženě, muži/mužovi)
3. pád (ženě, muži/mužovi)
7. pád (ženou, mužem)
8. pád (tzv. ablativ – jen u některých jazyků)

Umělé jazyky

Součástí odvěké snahy o nalezení univerzálního komunikačního prostředku byly i pokusy o vytvoření jazyků umělých, jako jsou např. všeslovanské slovio, novoslověnština, interslavic nebo pro nás z historického hlediska významná staroslověnština. K opravdu skvostným umělým

jazykům patří ido, interlingva a volapük, který nezapře germánského tvůrce. Snahy o mírové soužití a nestranný jazyk pro lidstvo završil svou prací polský žid Ludwig Lazar Zamenhof, tvůrce esperanta.

Jak se Vám daří?

esperanto:	Kiel vi fartas?
ido:	Quale vu standas?
slovio:	Kak vams?
novoslověnština:	Kako jesi?
interlingva:	Como sta vos?
volapük:	Lio stadol-li?

Do esperanta bylo mimo jiné přeloženo množství knih včetně bible, používal jej papež Jan Pavel II., pořádají se v něm konference, někteří zpěváci v něm zpívají a uvažuje se i o jeho užití jako převodního a programovacího jazyka. Esperanto má velice logickou strukturu, stavba slov i vět je snadno odvoditelná a slovní zásobu se lze snadno naučit.

V neposlední řadě nesmíme mezi umělými jazyky zapomenout zmínit i jazyky programovací, založené na bázi angličtiny.

A proč právě angličtina?

Angličtina se jako dorozumívací jazyk „lingua franca“ rozšířila přes hegemonii USA i vlivem Velké Británie v poangličténé části Irska a Skotska, dále Kanady, Austrálie, Nového Zélandu, bývalých anglických koloniích apod. Za její pevnou pozicí ale do velké míry stojí i moderní technologie.

Internet a ruku v ruce s ním i nadnárodní gigantické společnosti výrazně přispěly ke globalizaci, což s sebou přineslo nutnost pružné komunikace a řešení mezinárodního práva. Počátek století tak byl z hlediska komunikace ve znamení převratného vývoje. Podle statistiky Mezinárodní telekomunikační unie (ITU) měl v roce 2000 svět jen 500 milionů uživatelů mobilních telefonů a 250 milionů uživatelů internetu, ale za posledních 10 let se počet uživatelů internetu a mobilů ve světě zvýšil asi 10x, tj. na cca 2 miliardy uživatelů internetu a cca 5 miliard uživatelů mobilních telefonů. V roce 2015 se na internetu pohybovalo celkem 2,11 miliardy lidí, to znamená přibližně jednu třetinu všech obyvatel na Zemi.

French
Thai
Cantonese
Polish
Czech
Norwegian
Greek
Bulgarian
Portugese
Ukrainian
Italian
Japanese
Czech
Vietnamese
Korean
Thai
Uzbek
Hindi
Mandarin
Bengali
English

Nejde jen o jazyk

Efektivní komunikace není jen otázkou vhodně zvolené lingvy francy.

S rozvojem počítačů, programů a aplikací umožňujících rychlou komunikaci z velké části došlo k převedení komunikace na elektronickou formu. Rozvoj rychlé psané komunikace má ovšem v důsledku výrazný vliv na podstatu komunikace – při běžné osobní komunikaci je až 90 % sdělení tvořeno komunikací neverbální a jen pouhých cca 10 % informace je předáno slovy. V případě psaného sdělení jsou tedy komunikační možnosti omezené. Kromě čistě neverbální komunikace, tj. například mimiky, postoje, gest, proxemiky, jde i o komunikaci paraverbální – tj. například intonaci, frázování, tón či hlasitost.

Sami uživatelé jsou si těchto omezení vědomi a snaží se je kompenzovat – důkazem toho jsou emotikony, obrázky, animace, používání různých velikostí písma, interpunkčních znamének a jejich kombinací.

I přesto se však stále jedná jen o přiblížení se komunikaci tváří v tvář.

Ve srovnání s tím se množství uživatelů „pevného“ internetu v ČR blíží svému stropu – po odečtení batolat a velmi starých lidí, jej využívají prakticky všichni. Dále lze růst očekávat spíše v intenzifikaci užívání internetu a také nárůst míry používání internetu mobilního, kde je větší prostor pro růst.

Toto rozšíření technologií má na upevnění pozice angličtiny skutečně nezanedbatelný vliv – drtivé množství komunikace je vedeno v angličtině (téměř 98 %).

